

УДК 355.233(477)

СУХИЙ О.М.

**ФАХОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ
ЛЬВІВСЬКОГО ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Нариси історії Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного: монографія / Ткачук П.П. (керівник авторського колективу), Красюк О.П., Харук А.І., Івахів О.С., Бураков Ю.В., Голик М.М., Слободянюк М.В. – Львів: АСВ, 2015. – 125 с.

Одним із найбільш специфічних, складних і малорозроблених дослідницьких завдань є вивчення історії вищих військових навчальних закладів України. До таких тем дослідники, як правило, вдаються напередодні ювілеїв і підпадають під вплив глорифікації предметів вивчення. Автори рецензованої книги оминули ювілеї, більш того – взялися до роботи у складний період новітньої історії України, коли на її Сході йдуть бойові дії з відсічі агресії сусідньої Росії. У цей період особливого значення набувають теми історичних традицій, патріотизму. Зростає і значення концептуально нової підготовки військ, офіцерського корпусу Сухопутних військ. В складних умовах так званої «гібридної війни» у степах Донбасу проходять випробування різноманітні тактики бою, обкатується техніка, а головне, за всенародної підтримки народжується нова армія України.

Хронологічні рамки книги охоплюють період від ХІХ ст. до грудня 2014 р. Досить докладно, на фоні загальної історії міста, регіону та всієї України розглянуті етапи розвитку військового навчального закладу. Автори книги

Сухий Олексій Миколайович, доктор історичних наук, професор, зав. кафедри новітньої історії України, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів.

© Сухий О.М., 2015

переконливо доводять, що історія Академії – це частка історії української держави.

Структура монографії є логічною і послідовною. Вона складається із трьох розділів, які відповідно поділені на три параграфи. Дві третини книги висвітлюють історію Академії в роки незалежної України, з грудня 1991 року до сьогодні, а саме досліджуються етапи реформування навчального закладу, побудова сучасного високоякісного навчально-виховного процесу, потужної навчально-матеріальної бази, досягнення у науці, міжнародні зв'язки та ін.

У першому розділі аналізуються витоки військової освіти у Східній Галичині. Аргументовано доведено, що львівський військовий навчальний заклад має давню історію, славні бойові та патріотичні традиції. За часів панування на західноукраїнських землях Австро-Угорської імперії значна кількість українців служило в австрійській армії. У рецензованій книзі наведений повний перелік військових частин, в яких більшість складалися із українців. Звичайно для цих військових частин потрібні були офіцери-українці, однак стати офіцерами в австрійській армії корінному населенню Східної Галичини було важко. Серед багатьох причин була й та, що військово-навчальних закладів на цій території не було.

Першим військовим навчальним закладом, відкритим у Львові після уведення в Австро-Угорській імперії загального військового обов'язку на початку 1870-х років, стала школа кадетів, створена відповідно до реформи військової освіти, однак незабаром вона була переформована на корпусну школу підготовки офіцерів резерву з числа однорічних добровольців.

Цілком слушно початком історії Академії обраний 1899 р., коли на пагорбах Стрийського парку відкрилась новоутворена школа кадетів піхоти для Австро-Угорської армії. Головні будівельні споруди збереглися до нашого часу. В них і зараз розташовані навчальні корпуси Академії сухопутних військ.

У монографії аналізується національний склад Львівської школи кадетів піхоти, умови вступу, навчання та побуту

вихованців. Перша світова війна перервала функціонування цього навчального закладу і призвела до розпаду Австро-Угорської імперії.

Цікаві сторінки книги присвячені участі випускників школи кадетів у національній Українській революції 1917–1920 років. Серед них був й Гнат Стефанів, полковник, який очолив УГА в її найтяжчі часи боротьби з поляками за Львів. Закінчив школу також галицький німець Альфред Бізанц, відзначений в роки Першої світової війни численними нагородами, який з 1918 року беззастережно став на бік української революції. Він командував 7-ю Львівською бригадою, яка відзначилася у багатьох боях. Випускником Львівської школи кадетів (1908 рік випуску) був також фенріх Богуслав Шашкевич, який в часи української народно-визвольної революції командував бригадами УГА.

Історія міжвоєнного періоду у книзі це, посуті, історія польського Корпусу кадетів № 1, який після захоплення Польщею м. Львова зайняв казарми колишньої австрійської школи кадетів піхоти. Ця частина монографії добре представлена документами і непогано висвітлена у польській історіографії. Вона має певний інтерес для львівських краєзнавців. Добре в монографії висвітлена спільна доля польського й українського народів Східної Галичини перед загрозами німецького нацизму та радянського більшовизму.

Багато вихованців Львівського корпусу кадетів геройські відзначились в боях Другої світової війни. Серед них Ф. Домбровський, заступник команданта знаменитого героїчного гарнізону Вестерплатте. Із початком реалізації 17 вересня 1939 року пакту Молотова – Ріббентропа, який поділив територію сходу Європи між нацистською Німеччиною та комуністичним Радянським Союзом, Польська держава виявилася затиснутою між військовими потугами двох союзних диктаторських режимів.

Після капітуляції Львова 22 вересня 1939 року і вступу до міста Червоної Армії кадети були розігнані, а офіцерський склад – заарештований органами НКВС. 75 років тому, у квітні 1940 року десятки тисяч полонених польських офіцерів, серед них і 52 випускники корпусу кадетів № 1

були розстріляні органами НКВС у Катині та поблизу Харкова. Радянська влада лише напередодні розпаду СРСР визнала та опублікувала секретні документи щодо фактів масового розстрілу польських військовополонених.

Історія Другої світової війни висвітлена у рецензованій книзі через призму історії утворення та розвитку військового політучилища, яке спочатку було сформоване у м. Брянську, потім евакуйоване в тил, передислоковане у м. Харків і врешті-решт опинилося, після завершення війни, у колишніх австрійських казармах на пагорбах Стрийського парку у Львові. У рецензованій монографії детально прописані зміни кількісного і якісного складу професорсько-викладацького складу, курсантів Львівського вищого військово-політичного училища. Цікавим і несподіваним фактом є той, що випускник 1988 року Цахіагійн Елбегдорж – теперішній президент Монгольської Народної Республіки. Президент не пориває зв'язків із альма-матер і за кожної нагоди відвідує Академію. Окрім представників Монголії, у львівському виші навчалися представники багатьох країн Азії, Африки, Латинської Америки, представники країн-сателітів СРСР із держав Варшавського договору (створеного Москвою на противагу НАТО).

Цілком логічно дві глави із трьох присвячені історії львівського військового вишу з часів утворення незалежної України. З розпадом СРСР та включенням військ, що знаходилися на території України, до складу її Збройних Сил військовий навчальний заклад у Львові зазнав значної трансформації. Почалося будівництво Збройних Сил України як важливого інституту держави і невід'ємного елемента її воєнної організації. Система ж військової освіти, орієнтована на потреби власних Збройних Сил, мала зазнати кардинальних змін. Замість політучилища, яке було розформоване, виникло Відділення військової підготовки при Державному університеті «Львівська політехніка» (1992–1998 рр.). Його очолив цивільний, доцент В.І. Пуцило. Реорганізація потягнула за собою радикальну зміну профілю підготовки фахівців, оскільки новому навчальному закладу передавались ті спеціальності, за якими раніше готували офіцерів запасу

львівські цивільні вищі навчальні заклади. Перший набір курсантів був за спеціальностями «електромеханіка», «геодезичне забезпечення», «міжнародні відносини», «організація фізичної підготовки та спорту», «військове диригування», «машинобудування». Автори рецензованого видання слушно оцінюють як вірний крок, зроблений у ті часи, поєднання військової освіти із цивільною вищою школою. Це дозволяло вирішити цілу низку проблем – надання курсантам поряд із військовою спеціальністю цивільної (що підвищувало шанси на працевлаштування у разі скорочення Збройних Сил, а цей процес неправомірно відбувався швидкими темпами), залучення до навчання курсантів досвідчених науковців з цивільних вищих закладів освіти, використання у навчальному процесі навчально-матеріальної, зокрема лабораторної, бази потужних львівських цивільних університетів та інститутів.

Звичайно, найвагоміший внесок у справу збереження вищої військової школи у Львові зробив Національний університет «Львівська політехніка» на чолі із видатним науковцем і організатором, колишнім ректором Ю.К. Рудавським. У 1998 р. Відділення плавно переросло у Військовий інститут в складі Національного університету «Львівська політехніка». Курсанти інституту сповна користувалися науковою і навчальною базою політехніки. Їм викладали досвідчені фахівці університету, використовувалися налагоджені міжнародні зв'язки провідного університету країни. У той же час Військовий інститут і сам нарощував науково-викладацький потенціал, розбудовував і свої специфічні військові навчальні лабораторії.

Скорочення Збройних Сил України і викликане цим скорочення набору до військових вищих навчальних закладів, яке часом проводилося безоглядно і помилково, зумовило необхідність пошуку нових можливостей для збереження і розвитку військових вишів. Найбільш раціональним шляхом вирішення цієї проблеми було налагодження, поряд із підготовкою військових фахівців, навчання цивільних студентів (на комерційній основі). Це дозволяло оптимально авантажувати науково-педагогічних працівників, повною мірою

використати можливості навчально-матеріальної бази. У Військовому інституті студенти з 2000 р. навчалися за трьома спеціальностями на комерційній основі: «журналістика», «міжнародна інформація», «фізичне виховання». Випускники-комерційники відрізнялися ґрунтовною мовною підготовкою з вивчення кількох іноземних мов, хорошими фаховими знаннями, що надало їм можливості бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Етапною подією, як зазначено в монографії, у житті львівського військового навчального закладу стала його трансформація у видовий вищий навчальний заклад Збройних Сил України – Львівський інститут сухопутних військ (2005 р.), хоча, на нашу думку, це, мабуть, було на три роки раніше, коли навчальний заклад очолив досвідчений фахівець – генерал П.П. Ткачук. Саме з його особою пов'язаний потужний ривок у якісно новій системі підготовки офіцерів. Навчання тепер проводилися із застосуванням сучасних інформаційних технологій, інноваційних методик викладання навчальних дисциплін. Значна частина навчального часу відводилася на практичний польовий вишкіл курсантів на Яворівському загальновійськовому полігоні, який з часом перейшов у підпорядкування вишу. Розбудова Інституту сухопутних військ, переобладнання існуючих аудиторій, розширення матеріальної бази, а головне – значне якісне зростання наукового та педагогічного потенціалу дозволили поставити питання про відокремлення від Львівської політехніки.

У 2009 р. львівський військовий навчальний заклад став Академією сухопутних військ. Цілком закономірно, що найбільша завершальна частина рецензованого видання саме присвячена сучасній історії вишу. У книзі аналізуються основні досягнення в галузі освіти та науки, міжнародне військове співробітництво та зарубіжні зв'язки.

У «Нарисах» добре проаналізований навчально-виховний процес на сучасному етапі. Вражає цифра: за роки незалежності України Академія підготувала близько 6 тисяч висококваліфікованих офіцерів. На сьогодні Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного – один з провідних військових вузів України, що здійснює

підготовку та підвищення кваліфікації військових фахівців тактичного рівня на базі повної загальної середньої освіти за денною формою навчання, підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів, а також наукові дослідження за тематикою бойового застосування Сухопутних військ у сучасних збройних конфліктах. У 2011 році до складу Академії увійшов Міжнародний центр миротворчості та безпеки (далі – МЦМБ). Наявність МЦМБ значно розширює можливості щодо підготовки військових фахівців, сприяє проведенню наукових досліджень, випробувань, заходів міжнародного характеру.

Досить повно у рецензованій книзі представлена тема міжнародного військового співробітництва Академії сухопутних військ. Цей процес відбувається в останні роки у плані зміцнення та поглиблення відносин з іноземними країнами та їх вищими військовими навчальними закладами, налагодження з ними конструктивного воєнно-політичного, військово-технічного і військового співробітництва на взаємовигідних умовах.

Заключні сторінки книги присвячені трагічним подіям війни на Сході України, в якій агресорам та терористам героїчно протистоять й випускники та офіцери Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Агресія Росії проти України, «гібридна війна» внесла суттєві зміни у життя Української держави, її армії. Певних змін зазнав і сам підхід до вишколу майбутніх офіцерів. Сьогодні зміст навчання в Академії наповнений досвідом, отриманим як підрозділами, так і командирами в ході АТО. Забезпечується комплексність навчання не тільки за родом військ, але й організацією спільних групових вправ, практичних польових занять з навчальними групами різних спеціальностей. Відбуваються практичні комплексні польові заняття, які сприяють відпрацюванню курсантами тактичних прикладів застосування підрозділів в АТО.

На жаль, у війні на Сході України, під час виконання бойових завдань, підрозділи Української армії та інших силових структур втрачають кращих командирів та бійців. Є серед полеглих українських героїв й офіцери, які здобули військовий фах в Академії сухопутних військ імені гетьмана

Петра Сагайдачного. В рецензованому виданні наведені дані про Героїв України, подається список випускників Академії сухопутних військ, які загинули під час проведення Антитерористичної операції на Сході країни, відомість про нагородження випускників Академії державними нагородами у ході проведення АТО. Вони з честю виконали свою історичну місію – захист українського народу від агресора. Колектив Академії є реальним джерелом поповнення армії патріотами, фахівцями високого сучасного рівня, яким належить забезпечити гідне майбуття, переможно відстояти територіальну цілісність України.

Рецензована монографія з історії Академії сухопутних військ відмінно проілюстрована. На професійному рівні виконані сучасні кольорові панорамні світлини, індивідуальні та групові фото. Серед фотографів відомі майстри – Василь Пилип'юк, Юрій Шагов, Микола Пономарьов та ін. Книга виконана на високому поліграфічному рівні і це теж є демонстрацією існування потужного видавничого центру військового вишу.

Впевнені, що рецензована книга викличе зацікавленість у науковій громадськості, буде активно використовуватися у навчально-виховному процесі і послужить справі військово-патріотичного виховання української молоді.

Надійшла до редколегії 26.03.2015 р.